DATE / / PAGE

Name :- Aagabiya Saniya Akabarbhai

Sem :- B.A. T.Y. sem :- 06

Subject : COC

Major : Economics

COC Roll No :- 167

code :- MJ-BAF-101

Reg No :- COC2025187

signature :- Saniya A.

Sujal A. DATE / / PAGE

Question :- 01.

- આપેલ. છે આર્થિક નીતિ વિશેની ટૂંકી નોંધ લખો.

"નાણાકીય નીતિ એટલે અર્થતંત્રમાં નાણાની ઓગ અને નાણાનો પુરવઠાનું સંચાલન અને નિયંત્રણ કરવા અંગેની નીતિ".

પ્રસ્તાવના.

RBI એ ભારતની મધ્યસ્થ બેંક છે. જે 1935 માં સ્થાપિત થયું હતું. જે આર્થિક વિકાસનો મોટો ભાગ કરે છે. જેમાં નાણાકીય નીતિ મહત્વનો ભાગ છે. જેને Monetary Policy દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે છે. જે 2016 માં સ્થાપના છે એ અને તેમાં 6 સભ્યો હોય છે.

નાણાકીય નીતિ:

બધા બેંકોની સમૂહ જેની ઉપયોગ ભારતની મધ્યસ્થ બેંક દ્વારા અર્થકારણ નાણા પુરવઠાનો નિયમિત કરવા અને આર્થિક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કરવામાં આવે છે.

ઉદ્દેશો:

1. વિસ્તારવાદી.
2. સંકોચવાદી.
3. તટસ્થ.

1. વિસ્તરણવાદી

"પૈસા વધારો, વ્યાજ ઘટાડો, અર્થતંત્ર ચાલશે"

- ઉદ્દેશ : આર્થિક વૃદ્ધિ વધારવી, બેરોજગારી ઘટાડવી.
- RR માં ઘટાડો, CRR ઘટાડો, OMO થી ખરીદી
- પૈસા મળતી થવાથી ઉધારી વધશે.
- એ વધુ ચડતું થાય તો ફુગાવો વધી શકે.

2. સંકોચવાદી:

"પૈસા ઘટાડો વ્યાજ વધારો, ફુગાવો રોકો"

ઉદ્દેશ : ફુગાવાને નિયંત્રણ કરવું.
- RR માં વધારો CRR વધારો, OMO થી વેચાણ
- પૈસા ઓછા થશે અને વ્યય ઘટશે.
- વૃદ્ધિ ધીમી પડી શકે.

3. તટસ્થ :

"સંતુલન જાળવી ના વધારો, ના ઘટાડો"

ઉદ્દેશ : ફુગાવો અને વૃદ્ધિ વચ્ચે સંકોચન કરવું
- અહીં કોઈ ફેરફાર કરવામાં આવતો નથી.
- અર્થતંત્ર સ્થિર ગતિએ ચાલે.

Prajapati A. DATE / / PAGE

નાણાકીય નીતિના ઉદ્દેશો:

1. RBI નો મુખ્યત્વે દર્શક MV. ફુગાવાને અંકુશમાં રાખવાનો છે. જેની ± 2 ટકાવધ-ઘટ છે. 2016 નો ફુગાવાનો દર 5 ટકા નક્કી કરેલ છે.

2. GDP વૃદ્ધિનો પ્રોત્સાહન આપવું. ધ્યાન રાખીને બચતનો વૃદ્ધિનો વધારો.

3. બેંકોમાં નાણાની પ્રવાહિતા, તરલતા અને નાણાકીય શિસ્ત જાળવવો.

4. વિનિમયનો વધારવો અને વિનિમયનો મૂલ્યનો સ્થિરતા આપવો.

નાણાકીય નીતિના સાધનો

- મુખ્યત્વે સાધનો:

1. Repo Rate:

RBI ⇄ વિવિધ બેંક
(લોન / વ્યાજ)

- ફુગાવાને નિયંત્રણ.
- વ્યાજ દરનું નિયંત્રણ.

2. વિવિધ બેંકો દર:

ઉદ્દેશ: બજારમાંથી નાણા ખેંચી લેવા.

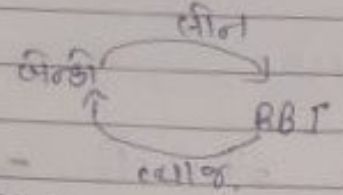

- ત્રિજી વેટ કરતાં વધારે વ્યાજ વેટ વસૂલવું ત્રીજા ઈ.

8. CRR

બેન્કો તેની જમા રકમની ટકા RBI માં જમા કરાવે. બેન્કની ક્રેડિટ વધારવાની ક્ષમતાનો વધારો / ઘટાડો.

9. SLR

બેન્કોને તિજોરી વેટ ડિબીલ્ડ અને રાષ્ટ્રિય સિક્યોરિટીનો ટકા અનુસૂચિ બીજકરણ, ગોલ્ડ વગેરેમાં રોકવો.

- અનુસૂચિ ધિરાણનો નિયંત્રિત કરવો.

- પરોક્ષ સાધનો :

1. OMO : RBI

RBI અનુસૂચિ બીજક બજારમાં અને બહાર ઈ. બજારમાં સિક્યોરિટીમાં વધારો અને ઘટાડવાનો ઉદ્દેશ્યથી.

2. Marginal requirement :

કિસ્સામાં લોન પર બીજી ચુકવાની રકમ વધારવી. બીજકરણ sector માં Credit ઘટાડવી.

DATE / / PAGE

- રાષ્ટ્રીય બાબતો:

1. LAF

- રેપો રેટ + રિવર્સ રેપો રેટનું અસ્તિત્વ. જેનાથી લિક્વીડિટીને નિયંત્રિત કરવા માટે.

2. Term Repo Operation:

- 7, 14, 28 દિવસની બેન્ક રાષ્ટ્રીય.

3. ટેક્નિકલ રેટ રીપો:

- રાત્રે વ્યાજદર ઓછો રિપો.

- મોનિટરી પોલિસી કમિટી (MPC).

રચના: ગવર્નર, ડેપ્યુટી ગવર્નર વગેરે 4 સિક્યુરિટી.

- વર્ષમાં 6 વખત બેઠક. મોંઘવારીના નીતિગત રિપોલ્યુશન પર નિર્ણય રાખવા છે.

અંદાજિત નિર્ણય પ્રક્રિયા: મોંઘવારી દરના અનુમાનિત ટાર્ગેટિંગ પર આધારિત.

- 2025 સુધીમાં MPC ની બેઠકોમાં મોંઘવારી અને વૈશ્વિક અર્થતંત્ર પર ધ્યાન કેન્દ્રિત

અર્થતંત્ર:

1. આર્થિક વૃદ્ધિ:

વિનિમયકર્તાની નીતિ: વ્યાજદર ઘટાડીને

આમાં બેંકોની મુખ્યત્વે વધારીને રોકાણ આમાં આવે છે. જેનાથી GDP વૃદ્ધિ થાય છે.

- સંકોચનકારી નીતિ: બ્યાજદર વધારીને રોકાણ ઓછું કરે છે. જે વૃદ્ધિને ધીમી પાડે છે.

2. કુશળતા:
નીચા બ્યાજદરથી ઓળખ થઈ છે.
- જેનાથી કુશળતા વધી શકે છે.
- ઊંચા બ્યાજદરથી ઓળખ ઘટે છે. કે કુશળતાને નિરુત્સાહ કરે છે.

3. બેરોજગારી:
વિસ્તારકારી નીતિથી બ્યવસાયો વધુ રોકાણ કરે છે. જેનાથી નોકરીઓ વધે છે.

- સંકોચનકારી નીતિથી રોકાણ ઘટે છે. કે બેરોજગારી વધારી શકે છે.

4. વિનિમય દર:
ઊંચા બ્યાજદરથી વિદેશી મૂડી આકર્ષાય છે. જેનાથી ચલણ મજબૂત થાય છે.
- નીચા બ્યાજદરથી મૂડી બહાર વહે છે. કે ચલણને નબળું પાડે છે.

5. રોકાણ અને બચત:
નીચા બ્યાજદરથી ઓછા

બચતની રીત છે. જે બેંકોની મુદતવાળા થાપણ.
- ઉંચા વ્યાજદરથી લાંબા ગાળા માટે છે. બેંકોનું ધ્યેય.

6. બેંકિંગ ક્ષેત્રનું નાણાકીય નિયંત્રણ:
CRR, SLR જેવા સાધનોથી બેંકોની ધિરાણવૃદ્ધિ નિયમિત થાય છે.
- ક્ષેત્રમાં વિશ્વાસપાત્રતા નાણાકીય સ્થિરતા થાય છે.

- ચલણના ક્ષેત્રે નિયંત્રકોનો રોલ ક્ષેત્રફળ:

1. વિનિમય દર રોલ ક્ષેત્રફળ:

- વિશ્વાસપાત્રતા નીતિ:

- વિદેશી મૂડી પ્રવાહ વધે છે. જેનાથી સ્થાનિક કરન્સી મજબૂત થઈ શકે છે.

- બંધારણકારી નીતિ:

- વિદેશી મૂડી બાકાત છે. જેનાથી કરન્સી મજબૂત થાય છે.

2. ફાંગા ક્ષેત્રે કુશળતા રોલ ક્ષેત્રફળ:

- વિશ્વાસપાત્રતા નીતિ:

- ક્ષેત્રફળમાં ફાંગા વધે છે. જેનાથી સ્થાનિક વસ્તુઓ ની ફાંગા વધે → ફુગાવો વધે શકે પરંતુ કુશળતા વધે નિયંત્રકોનો ક્ષેત્રફળ વધે.

DATE / / PAGE

• લોકશાહીની રીતિ :

- બીજા દેશ કે -> સ્વાધીન દેશ કુળોનો. વિશ્વસંસ્થાઓ જે તે વિકાસકાર્યોનો વિકાસ કિંમતી છે લોકો માટે:

9. કિડિ સ્વની લોકાડુ ગર સ્વતંત્ર:

- નીચા લોજદરથી બીજા સંસ્થાની યાચ કે -> વિકાસકાર્યો સ્વની સ્વાધીનકાર્યો બંને લોકસંગ્રહ વિસ્તારી લોકે. ચર્ચું વિનિમય કરની સ્વતંત્ર વધુ ગુલામ હોય કે.

- ઊંચા લોજદરથી કિડિ બીજું યાચ કે -> લોકસંગ્રહોની વિસ્તારમાં ઘરડાકાડુ, જે સ્વાધીન વિકાસની સ્વતંત્ર કરે કે.